

**IZBOSKAN
TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

171200, Andijon viloyati, Izboskan
tumani,
Poytug' shahri, Mirzo Ulug'bek
ko'chasi, 2-uy

**IZBOSKAN INTER-
DISTRICT
ECONOMIC COURT**

171200, Andijan region, Izboskan
district, Poytug city, Mirzo Ulugbek
street, 2

Tel: (+99874) 312 28 67 Fax: (+99874) 312 28 63 e-mail: i.izboskan@sud.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

Избоскан туман

**2022 йил 26
май**

**4-1704-2201/405-
сонли иш**

Избоскан туманлараро иқтисодий судининг судьяси Р.Асқаров раислигида, судья ёрдамчиси А.Султоновнинг котиблигида, Ўзбекистон Савдо-саноат палата аъзоси “Сохиб омад баракаси” масъулияти чекланган жамияти манфаатини кўзлаб, “Юлдашбой орзу нияти” фермер хўжалиги ҳисобидан 36.840.700 сўм жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризаси юзасидан кўзғатилган иқтисодий ишни, даъвогар вакиллари Р.Тўхтасинов, О.Махмудов (ишончномалар асосида), Избоскан туман қишлоқ хўжалиги бўлими бошлиғи Р.Ибрагимов, Избоскан тумани ҳокимлиги вакили Р.Хомидов (ишончнома асосида)лар иштирокида, Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши биносида очик сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Ўзбекистон Савдо-саноат палата аъзоси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси (бундан буён матнда “Палата” деб юритилади) Сохиб омад баракаси масъулияти чекланган жамиятини (бундан буён матнда “Даъвогар” деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, “Юлдашбой орзу нияти” фермер хўжалиги (бундан буён матнда “Жавобгар” деб юритилади) ҳисобидан 36.840.700 сўм жарима ундиришни сўраган.

Даъво аризасида Палата ишни вакилнинг иштирокисиз кўришни сўраган.

Жавобгар хабардор қилинган, бироқ суд мажлисида иштирок этмади.

Ишга мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Избоскан тумандаги фермер хўжаликларида бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини юритиш маркази жалб қилинган ва хабардор қилинган. Лекин, суд мажлисида иштирок этмади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий Процессуал Кодекси(бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддаси асосан, палата, жавобгар, Избоскан туман фермер хўжаликларида бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини юритиш маркази вакиллариининг иштирокисиз кўришни лозим топди.

Суд мажлисида даъвогар вакиллари – жавобгар билан шартнома тузилганлигини, шартнома бўйича 83,7 тонна пахта ҳом ашёси етказиб бериш кераклиги белгиланганлигини, лекин жавобгар томонидан 58,57

тонна пахта ҳом ашёси етказиб берилганлигини, қолган 25,16 тонна пахта ҳом ашёсини етказиб бермаганлигини, туман ҳокимлигининг қарори асосида белгиланган мажбурият камайтирилганлиги тўғрисида чиқарилган қарор фермер хўжалиги томонидан тақдим этилмаганлигини, фермер хўжалиги шартномага ўзгартириш киритиш кераклиги бўйича мурожаат қилмаганлигини билдириб, тақдим этган ёзма фикрномани инобатга олиб, даъвони тўлиқ қаноатлантириб беришни сўрашди.

Избоскан туман ҳокимлиги вакили ва қишлоқ хўжалиги бўлими бошлиғи суд мажлисида – тумандаги айрим ҳудудларда сув танқис бўлганлиги сабабли фермер хўжаликларининг мурожаатларига асосан туман ҳокимининг қишлоқ ва сув хўжалиги масалалари бўйича ўринбосари, Избоскан туман сувдан фойдаланиш уюшмаси ва Избоскан туман қишлоқ хўжалиги бўлимлари жойларга чиқиб ўрганиш олиб борганлигини, ушбу ташкилотлар томонидан туман ҳокими номига билдиргилар киритганлигини, туман ҳокимининг чиқарган қарорига асосан сув танқис бўлган фермер хўжаликларнинг мажбуриятлари камайтирилганлигини, ҳосили юқори бўлган фермер хўжаликларининг мажбуриятларига қўшимча мажбуриятлар қўшилганлигини, ушбу ўзгартириш киритишда бевосита даъвогар вакиллари иштирок этганлигини, шу асосида пахта терими бошланганлигини, даъвогар томонидан киритилган ўзгартириш бўйича пахта ҳом ашёсини қабул қилиб олганлигини, пахта топшираётган пайтда даъвогарнинг пахтани қабул қилиш пунктида шахсан ўзи иштирок этганлигини, мажбурият ўзгартирилганлик бўйича даъвогар томонидан электрон тарзда тақдим этилган счёт-фактураларни тасдиқлаганлигини, туман ҳокимининг қарорига асосан жавобгарга белгиланган мажбурият тўлиқ бажарилганлигини билдириб, даъвони рад қилишни сўради.

Суд, тарафларнинг вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра, даъвони қаноатлантиришни рад қилишни лозим топди.

Аниқланишича, Избоскан туман ҳокимининг 20.12.2019 йилда қарори чиқарилган, ушбу қарорда 2020 йил пахта ҳосили бўйича мажбуриятларни бажарилиши белгиланган, мазкур қарордан келиб чиқиб, даъвогар билан жавобгар ўртасида “Пахта ҳом ашёси ва уруғлик пахта хрид қилиш бўйича 25.03.2020 йилда 193-сонли контрактация шартномаси” тузилган, шартномада жавобгар 83,7 тонна пахта ҳом ашёсини етказиб бериш мажбуриятини олган.

Яъни дастлаб, Избоскан туман ҳокимининг 20.12.2019 йилда 3158-Қ сонли қарори чиққан, пахта ҳосилини етиштириш жараёнида сув танқис бўлган массивлардаги фермер хўжаликларининг мажбуриятини камайтириш бўйича мутассади ташкилотлар жойларга чиқиб ўрганган ва билдиргилар тузилган.

Мазкур тузилган билдиргилар асосида сув танқис бўлган фермер хўжаликлар рўйхати шакллантирилган, пахта терими бошланишидан аввал туман ҳокимининг 3158-Қ сонли қарорига 18.08.2020 йилда туман ҳокимининг 388-Қ сонли қарори билан ўзгартириш китирилган ва сув танқис бўлган фермер хўжаликларининг мажбуриятлари камайтирилган. Ушуб рўйхатда мазкур фермер хўжалиги ҳам вжуддир.

Камайтириш ҳисобига айрим фермер хўжаликларининг мажбуриятлари кўпайтирилган, топширилган пахта ҳом ашёларини туман ҳокимининг қарорида белгиланган тонналар бўйича даъвогар вакиллари томонидан счёт-фактуралар асосида қабул қилиб олган, мажбурият камайтирилган айрим фермер хўжаликларининг ер майдонлари кейинчалик туман захирасига олинган ва даъвогар кластерларга берилган, умумий олганда туман учун белгиланган мажбурият тўлиқ бажарилган, мазкур ҳолатлар бўйича даъвогарнинг масъул ҳодимлари хабардор бўлган.

Киритилган ўзгартириш бўйича даъвогар томонидан пахта ҳом ашёларни қабул қилиб олган, туман ҳокимининг қарорига нисбатан даъвогар томонидан суд кунига қадарли ҳеч қандай эътироз билдирилмаган ва ҳозирда ўз кучида.

Шунингдек, туман ҳокимининг қарорида жавобгарнинг мажбурияти 58.6 тонна пахта ҳом ашёси етказиб бериш белгиланган, жавобгар томонидан эса 58.57 тонна пахта ҳом ашёсини ортиғи билан топширган.

Зеро, Избоскан туман ҳокимининг 18.08.2020 йилдаги 388-Қ сонли қарорининг 3-бандида, туман қишлоқ хўжалиги бўлими, фермерлар кенгаши ва даъвогарга мазкур қарор қабул қилиниши муносабати билан пахта тўқимачилик кластери корхонаси билан фермер хўжаликлари ўртасида тузилган контрактация шартномаларини қонунда белгиланган тартибда қайта тузилишини ташкил қилиш ҳамда назоратга олиш вазифаси юклатилган.

Шунингдек, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 6-бандида, тарафлардан бири шартномани енгиб бўлмайдиган куч ҳолатлар (зилзила, қурғоқчилик, сув тошқини, ёнғин, сел, дўл ва бошқа табиий офатлар) сабабли бажармаган ёки лозим даражада бажармаганлигини исботласа, жавобгар бўлмади деб тарафлар келишилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси (бундан буён матнда “ФК” деб юритилади)нинг 350-моддасига кўра, агар давлат органининг ҳужжати чиқиши натижасида мажбуриятни бажариш тўлиқ ёки қисман мумкин бўлмай қолса, мажбурият тўлиқ ёки унинг тегишли қисми бекор бўлади. Бунинг натижасида зарар кўрган тарафлар ушбу Кодекснинг 12 ва 15-моддаларига мувофиқ уни тўлашни талаб қилишга ҳақлидирлар. Давлат органининг мажбурият бекор бўлишига асос бўлган ҳужжати белгиланган тартибда ҳақиқий эмас деб топилганида, агар тарафларнинг келишувидан ёки мажбуриятнинг моҳиятидан бошқача тартиб келиб чиқмаса ва мажбуриятни бажариш кредитор учун ўз аҳамиятини йўқотмаган бўлса, мажбурият тикланади.

ФКнинг 12-моддасида, Давлат органининг ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг ҳужжатини ҳақиқий эмас деб топиш, 15-моддасида, давлат органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари томонидан етказилган зарарни тўлаш тартиби белгиланган.

Суд, даъвогар томонидан тақдим этилган ёзма фикрномани ва туман қишлоқ хўжалиги бўлимига тақдим этган жавоб хатисини ўрганиб чиқиб, даъвогар томонидан билдирилган эътирозларига қўшилмасликни лозим топди.

Чунки, юқорида қайд этилган ҳолатлардан даъвогар хабардор бўлган, даъвогар ўша пайтдаги жараёнда бевосита иштирок этган ва ҳеч қандай муносабат билдирмаган, туман ҳокимини қарорида белгиланган мажбуриятлар бўйича даъвогар вакиллари пахта ҳом ашёларни счёт-фактуралар асосида қабул қилиб олган, пахта терими якунлангандан сўнг 2021 йил давомида ва 2022 йилнинг март ойига қадарли ҳеч қандай эътироз билдирмаган, фақатгина суд жараёнида туман ҳокимининг қарори бўйича туман қишлоқ хўжалиги бўлимига 20.05.2022 йилда ўз эътирозлари қайд этилган жавоб хатисини тақдим этган.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси (бундан буён матнда “ФК” деб юритилади)нинг 367-моддасига кўра, бир ёки бир неча муайян шахсга юборилган, етарли даражада аниқ бўлган ва таклифни киритган шахснинг ўзини таклиф йўлланган ва уни қабул қиладиган шахс билан шартнома тузган деб ҳисоблаш ниятини ифода этадиган таклиф оферта ҳисобланади.

ФКнинг 370-моддасига асосан, оферта юборилган шахснинг уни қабул қилганлиги ҳақидаги жавоби акцепт ҳисобланади. Акцепт тўлиқ ва писандасиз бўлиши керак.

ФКнинг 372-моддасига биноан, офертада акцепт муддати кўрсатилган бўлса, акцепт оферта йўллаган шахс томонидан унда кўрсатилган муддат мобайнида олинса, шартнома тузилган ҳисобланади.

ФКнинг 465-моддасига асосан,

контракция шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга -- тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш, унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш мажбуриятини олади.

Бундай ҳолатда суд, жавобгар томонидан тўлиқ пахта ҳом ашёсини етказиб берган деб ҳисоблаб, даъвогарнинг даъво талабини асоссиз деб ҳисоблайди ва юқоридаги қонун нормаларга таянган ҳолда даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Суд, ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини ундириш масаласини муҳокама қилган ҳолда давлат божини даъвогардан ундиришни лозим топди.

Чунки, ИПКнинг 118-моддаси еттинчи қисмига биноан, давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб тақдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган тақдирда, давлат божи манфаатлари кўзланиб даъво тақдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда ундирилади.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат божи тўғрисидаги қонунида, мулкый тусдаги даъво аризаларидан - даъво баҳосининг икки фоизи миқдорида, лекин базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баробаридан кам бўлмаган миқдорда давлат божи ундирилади деб кўрсатилган.

Юқоридаларга асосан суд, Республика бюджети ва судлар олиятини ривожлантириш жамғармасига даъвогар ҳисобидан

736.814 сўм давлат божи ундиришни, олдиндан тўланган 21.600 сўм почта харажати даъвогар зиммасида қолдиришни лозим топди.

Бинобарин суд, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 350, 367, 370, 372, 465-моддаларини, Иқтисодий Процессуал Кодексининг 118, 170, 176-180, 186, 188- моддаларини қўллаб,

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Даъво талабини қаноатлантириш рад этилсин.

“Сохиб омад баракаси” МЧЖ ҳисобидан;

Республика бюджети ва судлар фаолиятини ривожлантириш жамғармасига 736.814 сўм давлат божи ундирилсин.

Олдиндан тўланган 21.600 сўм почта харажати “Сохиб омад баракаси” МЧЖ зиммасида қолдирилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргандан кейин ижро варақа берилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози тараф у қабул қилинган кундан бошлаб бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Андижон вилоят судига апелляция тартибида шикоят қилиши мумкин.

Раислик этувчи,

судья

Р.Асқаров

